

*Петрова А. С.,
аспірантка кафедри організації
судових та правоохоронних органів
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ СУДДІ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто один із видів корупційних ризиків судової системи України, а саме наявність дискреційних повноважень суддів, тобто можливості діяти на власний розсуд, що створює умови для вчинення корупційних правопорушень. Особливу увагу приділено підставам та межах застосування суддівської дискреції, шляхам подолання цієї проблеми та вдосконаленню норм чинного законодавства.

Ключові слова: корупційний ризик, дискреційні повноваження, судова система України, судді, підстави, межі.

В статье рассмотрен один из видов коррупционных рисков судебной системы Украины, а именно наличие дискреционных полномочий судей, то есть возможности действовать по своему усмотрению, что создает условия для совершения коррупционных правонарушений. Особое внимание уделено основаниям и границам применения судебской дискреции, путем преодоления этой проблемы и совершенствованию норм действующего законодательства.

Ключевые слова: коррупционный риск, дискреционные полномочия, судебная система Украины, судьи, основания, границы.

Про правову державу можна вести мову лише тоді, коли вона надає гарантії та захист правам людини і громадянина. Це можливо завдяки незалежній, некорумпованій судовій системі, судам, які здійснюють правосуддя на засадах верховенства права, забезпечують кожному право на справедливий суд та повагу до їх прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язко-

вість яких надана Верховною Радою. Саме тому, для України подолання корупції є стратегічно важливим завданням, не лише у контексті європейської інтеграції та міжнародних зобов'язань, а задля нормального функціонування державного апарату, підвищення довіри населення до представників органів державної влади та авторитету країни на міжнародній арені.

Одним із основних напрямів запобігання та протидії корупції в судовій

системі є виявлення корупційних ризиків, які можуть виникнути в діяльності її представників, а також усунення умов і причин виникнення цих ризиків. Одним із видів таких ризиків є наявність дискреційних повноважень [8], тобто можливості діяти на власний розсуд, що створює умови для вчинення корупційних правопорушень.

Питання дискреційних повноважень суддів розглядали у своїх працях Ю. М. Грошовий, В. В. Вапнярчук, К. П. Єрмакова, М. К. Закурін, О. А. Папкова, А. І. Рарог, М. Б. Рісний, І. А. Тітко та ін. Ця стаття є продовженням і поглибленням їх наукових доробок.

Для опрацювання предмета дослідження цієї статті доцільним є виконання таких завдань: 1) з'ясувати правову природу дискреційних повноважень суддів; 2) виокремити та дослідити підстави й межі суддівського розсуду; 3) запропонувати шляхи подолання застосування незаконної суддівської дискреції в кримінальному судочинстві.

Закон України «Про судоустрій» від 07 лютого 2002 року у частині шостій ст. 14 встановлював, що суддям забезпечується свобода неупередженого вирішення судових справ відповідно до їх внутрішнього переконання, що ґрунтується на вимогах закону [1]. Чинний Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 року [2] такого положення не містить, але кримінальне процесуальне законодавство передбачає, що суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження (ст. 94 Кримінального процесуального кодексу України [4]). Таким чином, положення процесуального законодавства дає підстави говорити про існування дискреційних повноважень суддів, що свідчить про важливу роль судового розсуду в правовій системі держави.

Визначення природи дискреційних повноважень суду неможливе без аналізу

самого терміна «дискреція» та з'ясування природи дискреційних повноважень загалом. У багатьох випадках походження дискреції пов'язують із латинським словом *discretion*, що на латині означає «розподіл» [18, с. 132], чи французьким еквівалентом *discretionnaire* – «залежний від власного розсуду» [29, с. 195]. Попри те, на думку більшості науковців, найбільш повно зрозуміти природу та сучасне значення дискреції можна, звернувшись до англomовного варіанта цього терміна. «*Discretion*» – 1) свобода розсуду; 2) здоровий глузд.

На думку Ю. Г. Барабаша [10, с. 49], дискреція передбачає одразу дві складові – вольову, яка включає в себе вільний розсуд, і інтелектуальну (морально-правову), яка означає використання дискреційних повноважень «за здоровим глуздом». Своєрідним компенсатором цього «здорового глузду» в європейських країнах є наявні конституційні традиції та звичаї, які не дозволяють посадовій особі при реалізації дискреційних повноважень спиратись виключно на внутрішню мотивацію.

Чинне законодавство визначає, що дискреційні повноваження – сукупність прав та обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом, проектом нормативно-правового акта [7]. Крім того, дискреційні повноваження мають низку загальних ознак, а саме:

– дозволяють органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави) на власний розсуд оцінювати юридичний факт (фактичний склад), унаслідок чого можуть виникати, змінюватись або припинятись правовідносини;

– дозволяють на власний розсуд обрати одну із декількох, запропонованих у проекті нормативно-правового акта, форм реагування на даний юридичний факт;

– надають можливість органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави) на власний розсуд вибрати міру публічно-правового впливу щодо фізичних та юридичних осіб, його вид, розмір, спосіб реалізації;

– дозволяють органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави) обрати форму реалізації своїх повноважень – видання нормативного або індивідуально-правового акта, вчинення (утримання від вчинення) адміністративної дії;

– наділяють орган (особу, уповноважену на виконання функцій держави) правом повністю або частково визначати порядок здійснення юридично значущих дій, у тому числі строк і послідовність їх здійснення;

– надають можливість органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави) на власний розсуд визначати спосіб виконання управлінського рішення, у тому числі передавати виконання прийнятого рішення підлеглим особам, іншим органам державної влади та місцевого самоврядування, встановлювати строки і процедуру виконання [8].

Своєю чергою, поняття суддівської дискреції не визначено на законодавчому рівні, але активно досліджується науковцями. Так, відомий ізраїльський дослідник Аарон Барак [11, с. 13–14], розглядає суддівський розсуд як повноваження, надане особі, яка володіє владою вибрати між двома чи більше альтернативами, коли кожна з них є законною. Науковець зазначає, що суддівський розсуд априорі не є ні емоційним, ні розумовим станом. На його думку, це скоріше юридична умова, за якої суддя має право робити вибір із декількох варіантів. А. Барак використовує для пояснення цього явища таке порівняння: «це начебто правовий шлях привів до роздоріжжя, і суддя

повинен, не маючи ясного та точного стандарту для керівництва, вирішити, по якому шляху йти». Тобто, автор наголошує саме на можливості вибору, а не на свободі, незалежній від будь-яких факторів. Він говорить про те, що розсуд передбачає «скоріше зону можливостей, аніж просто одну позицію» [11, с. 15]. На те, що поняття «свобода» і «розсуд» не є тотожними і між ними не можна ставити знак рівності, вказували й інші автори [24, с. 93; 14, с. 35], наголошуючи при цьому на ряд обставин, які обмежують розсуд правозастосувача. Зважаючи на ці обмежуючі фактори, сам термін «розсуд» набуває умовного й обмеженого характеру.

Російська дослідниця О. А. Папкова зауважує, що судова дискреція – це передбачена юридичними нормами, здійснювана в процесуальній формі мотивована правозастосовна діяльність суду, що полягає у виборі варіанта рішення правового питання, яка має загальні та спеціальні межі [22, с. 39]. Цікавою, з наукової позиції, є думка М. К. Закуріна [17, с. 21], який визначає дискреційні повноваження у звуженому розумінні, як можливість діяти за власним розсудом, в межах закону, можливість застосувати норми закону та вчинити конкретні дії (або дію) серед інших, кожні з яких окремо є відносно правильними (законними).

Цікаву точку зору на природу суддівського розсуду розкриває білоруська дослідниця В. Н. Бібіло [9, с. 43]. Вчена пише про те, що законодавець, не тільки маючи можливості, але і не вважаючи за доцільне охопити все розмаїття конкретних випадків, свідомо надає суду право на окреслену певними межами закону свободу діяльності, надаючи йому тим самим право на розсуд. Це право стає елементом компетенції суду, свого роду суб'єктивним правом. Виникають і такі ситуації, коли законодавець, конструюючи норму права, не мав наміру дати можливість суду діяти на свій розсуд, проте норма з яких-небудь причин вийшла неясною, що змушує суд вно-

сити в свою діяльність елементи розсуду. Іноді в законі взагалі відсутня норма, яка регламентує конкретне суспільне відношення, оскільки законодавство не встигає за надзвичайно динамічним розвитком суспільних відносин. Отже, усі підстави розсуду так чи інакше пов'язані з правовою нормою або з фактом її відсутності, тому є правовими за своєю природою. Існування «неправових» підстав розсуду виключається, адже розсуд, що не базуватиметься на правових підставах, фактично буде не чим іншим, як свавіллям. Тож, під підставами розсуду пропонується розуміти об'єктивно існуючі елементи правової системи, які безпосередньо зумовлюють можливість вибору одного з юридично дозволених варіантів правозастосовного рішення [25, с. 36].

Такими «елементами» (підставами) в літературі називають:

1. Необхідність застосувати аналогію закону при розгляді та вирішенні справи як засіб усунення прогалин у законодавстві [12, с. 203] у випадку повної або часткової відсутності правових норм; суспільні відносини до яких застосовується аналогія, повинні знаходитися у сфері правового регулювання; повинна бути схожість між обставинами справи і наявною нормою за суттєвими юридичними ознаками; пошук норми, що регулює аналогічний випадок, повинен здійснюватися спочатку в актах тієї ж галузі права, у випадку відсутності – в іншій галузі права і у законодавстві в цілому; винесене у процесі використання аналогії правове рішення не повинно суперечити нормам закону, його меті; обов'язково повинно бути мотивоване пояснення причин застосування рішення по аналогії до конкретного випадку [6]. Варто звернути увагу на те, що аналогія не застосовується у сфері кримінального законодавства та законодавства про адміністративні правопорушення.

2. Необхідність застосовувати альтернативні, ситуаційні або факультативні норми права (найчастіше, це коли в за-

коні використовуються слова «може», «має право» або надано можливість зробити вибір між декількома альтернативними варіантами тощо (як приклад, частина четверта ст. 99 Кримінального процесуального кодексу України зауважує, що дублікат документа (документ, виготовлений таким же способом, як і його оригінал) *може бути* визнаний судом як оригінал [4]). Також це і норми Особливої частини Кримінального кодексу України [3], що містять відносно визначені або альтернативні санкції (наприклад, ст. 120 – Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності, – карається обмеженням волі на строк до трьох років *або* позбавленням волі на той самий строк; ст. 112 – Посягання на життя Президента України, Голови Верховної Ради України, народного депутата України, Прем'єр-міністра України, члена Кабінету Міністрів України, Голови чи судді Конституційного Суду України або Верховного Суду України, або вищих спеціалізованих судів України, Генерального прокурора України, Директора Національного антикорупційного бюро України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Голови або іншого члена Рахункової палати, Голови Національного банку України, керівника політичної партії, вчинене у зв'язку з їх державною чи громадською діяльністю, – карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років *або* довічним позбавленням волі з конфіскацією майна *або* без такої).

3. Випадки, коли суд наділений можливістю діяти з власної ініціативи (ст. 365 Кримінального процесуального кодексу України передбачає можливість виклику експерта для допиту експерта для роз'яснення висновку за власною ініціативою; ст. 119 вказує на можливість за власної ініціативи зменшити розмір належних до оплати процесуаль-

них витрат чи звільнити від їх оплати повністю або частково, чи відстрочити або розстрочити сплату процесуальних витрат на визначений строк [4]).

4. Певні особливості самої справи, зокрема її особлива складність, неоднозначність висновків, суперечність доказів, коли суд повинен прийняти єдино правильне, законне й обґрунтоване рішення. При цьому суд постає перед проблемою вибору не лише між законним і незаконним рішенням, а й між декількома рішеннями, коли кожне із них формально відповідає закону. У таких випадках, як правило, насправді дуже складно передбачити, яким повинно бути остаточне рішення по справі. За таких умов дискреція суду може мати вирішальне значення [10, с. 14], а законні інтереси особи тоді захищаються насамперед використанням судового розсуду.

5. Існування норм права, що містять оцінні поняття. Оціночне поняття – це відносно визначене положення, сформульоване в нормі шляхом вказівки найбільш загальних ознак, властивостей, якостей, зв'язків і відношень різноманітних предметів, явищ, дій, процесів, що передбачає самостійний вибір учасником правовідносин варіанта поведінки (оцінку обраної поведінки судом) щодо конкретної ситуації в певному соціальному середовищі й в чітко визначений час з урахуванням внутрішнього переконання [19, с. 37]. Прикладів норм, що містять останні, чимало. Так, лише у загальній частині Кримінального кодексу України [3] існує більше десятка оціночних понять: «малозначність», «істотна шкода» (ч. 2 ст. 11), «необхідна і достатня шкода» (ч. 1 ст. 36), «тяжка шкода» (ч. 3 ст. 36), «достатні підстави» (ч. 2 ст. 37), «явно злочинний наказ або розпорядження» (ч. 3 ст. 41), «значна суспільно корисна мета» (ч. 1 ст. 42), «тяжкі особисті, сімейні чи інші обставини» (п. 5 ч. 1 ст. 66), «аморальні дії» (п. 7 ч. 1 ст. 66), «тяжкі наслідки» (п. 5 ч. 1 ст. 67), «істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину»

(ч. 1 ст. 69) тощо. Про те, що оцінні поняття є безперечними підставами суддівського розсуду, свідчать також і соціологічні опитування, проведені в рамках наукового дослідження І. А. Тітком [27, с. 78, 208] (93,08% опитуваних суддів стверджують, що застосовують власний розсуд при оперуванні оцінними поняттями у сфері кримінального процесу). У цьому контексті досить слушно видається думка Ю. М. Грошевого про те, що існування оцінних понять надає суб'єктам застосування норм права певну свободу в тлумаченні норми. Їх використання, з одного боку, є проявом динамізму права, умовою його пристосування до ситуацій та умов життя, які постійно змінюються, умовою ефективного правозастосування. Вони виконують функцію прив'язки юридичного формалізму до конкретних умов життя. З іншого боку, невизначеність змісту норми права значно знижує її інформаційне та ціннісно-орієнтуюче значення, припускає можливість необмеженого розсуду в процесі правозастосування, що може призвести до свавілля з боку правозастосовника, наділеного владними повноваженнями, зловживання владою, порушення принципів законності та верховенства права [16, с. 136].

Проте не можна заперечувати той факт, що визначальною у процесі реалізації дискреційних повноважень є саме особа судді, його світогляд, незалежність, здатність протидіяти професійним деформаціям, адже правосуддя відправляє особа з її правосвідомістю, правовою культурою, вмінням, кваліфікацією, соціальною та правовою позицією тощо. Як слушно зазначає Л. М. Москвич, при дослідженні процесу реалізації повноважень судді необхідно брати до уваги і суб'єктивний аспект: адже реалізує їх людина, яка наділена відповідними соціальними і психофізіологічними характеристиками, що суттєво впливають на процес ухвалення рішення [20, с. 10]. Як правило, до суб'єктивних чинників, які так чи інакше впливають на прийнят-

тя суддею рішення, відносять: біофізіологічні ознаки (стать, вік, стан здоров'я тощо); інтелектуальні якості, рівень професійної підготовки; соціально-демографічні ознаки (соціальне походження, рівень матеріального забезпечення); психологічні та моральні ознаки (тип нервової організації, моральні переконання, ціннісні орієнтації); емоційно-вольові якості; правосвідомість [26, с. 92–93]. У літературі справедливо зазначається, що внутрішнє переконання включає інтелектуальну, емоційну й вольову сферу, воно у своїй структурі має гносеологічні, психологічні та етичні елементи [23, с. 345]. Тому при аналізі підстав дискреції неможливо не звертати увагу на суб'єктивні фактори.

Отже, аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що суддівська дискреція не існує без меж, які можна класифікувати на: 1) ті, що визначаються нормативними приписами закону (умовно їх можна назвати правові), та 2) ті, які залежать від моральних характеристик, культури судді тощо (морально-правові) [15, с. 2].

Інколи їх поділяють на: 1) об'єктивні (які складаються з: а) фактичних (тобто, коли наявні фактичні обставини справи, підтвержені сукупністю доказів по справі, що зумовлюють вибір суддею саме такого, а не іншого рішення); б) юридичних (коли існують норми процесуального права, причому лише ті з них, що допускають можливість розсуду суду); 2) суб'єктивні [21, с. 255].

Виділення таких груп меж судового розсуду є цілком закономірним. Адже саме право і мораль є найбільш значимими засобами регулювання суспільних відносин. Однак у той час, коли право обмежує свої приписи конкретними рамками, моральність свої вимоги не унормовує взагалі або не завжди докладно. Отже, правові (об'єктивні) межі судового розсуду досить докладно закріплені в нормах права та виявляються при використанні певних техніко-юридичних прийомів і способів їх регламентування,

тоді як морально-правові (суб'єктивні) межі визначаються не так чітко, знаходячись більшою мірою у свідомості людей і виявляючись у певних поглядах та діях, що обумовлюються особистим переконанням, традицією, вихованням, силою громадської думки всього суспільства чи певної соціальної групи. Причому Ю.В. Білоусов та М.Б. Рибчак [13, с. 103] виокремлюють такі основні елементи морально-правових меж, як 1) справедливість; 2) розумність; 3) доцільність.

Варто звернути увагу на те, що ці межі є нерозривно взаємопов'язаними між собою. Так, наприклад, зміст норми ст. 94 Кримінального процесуального кодексу України встановлює, що «Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному і неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення» [4].

Отже, існує вказівка на морально-правову (суб'єктивну) складову («за своїм внутрішнім переконанням»), правову (фактичну – «всіх обставин») та юридичну – «керуючись законом»). Вважаємо, що виключення із цієї формули хоча б одного з елементів є неприпустимим інакше рішення суду буде незаконним (необґрунтованим) і підлягатиме скасуванню.

Дослідження, здійснене в межах цієї статті, дозволяє зробити такі **висновки**, що з яких би причин судовий розсуд не виникав, рішення завжди повинно бути законним, обґрунтованим і вмотивованим. Судова дискреція буде виконувати позитивну роль і відповідатиме демократичним засадам судочинства, коли вона буде обмежена не лише законом (нормами Конституції, а також процесуальним законодавством, яким вста-

новлено гарантії захисту прав людини та громадянина), а й роз'ясненнями (тлумаченням) цих норм компетентними органами (рішення Конституційного Суду України, постанови Пленуму Верховного Суду України, роз'яснення та листи вищих судів, міністерств тощо), обґрунтуванням обраного рішення суду сукупністю наявних у справі доказів (фактичних обставин справи), метою та цілями судочинства, інтересами особи, суспільства і держави, вимогами справедливості, обґрунтованості та всебічного, повного й об'єктивного дослідження обставин кримінального провадження, а також, безсумнівно, судовою практикою. Крім того, неможливо не враховувати Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості су-

дових рішень [5], в якому зазначається, що для ухвалення судового рішення може виявитися необхідним не лише враховувати відповідні правові положення, а також брати до уваги неправові поняття та реалії, які стосуються контексту спору, як-от, наприклад, етичні, соціальні чи економічні міркування. Це вимагає від судді усвідомлення наявності таких міркувань при вирішенні справи.

Дослідження поняття, підстав і меж дискреційних повноважень суддів не вичерпується обсягом цієї статті й потребує у подальшому аналізі позицій міжнародних інституцій щодо вимог до здійснення суддівського розсуду та узагальнення судової практики щодо контролю за законністю прийняття процесуальних рішень із застосуванням законних дискреційних повноважень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про судоустрій України». – Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2002. – 88 с.
2. Про судоустрій і статус суддів [Електронний ресурс]: Закон України від 02 черв. 2016 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
3. Кримінальний кодекс України: станом на 20 берез. 2016 р. – Х.: Право, 2016. – 308 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: станом на 15 черв. 2016 р. – Х.: Право, 2016. – 374 с.
5. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/58F4A4DD76AACFD0C2257D87004971A6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/58F4A4DD76AACFD0C2257D87004971A6).
6. *Щодо порядку застосування нормативно-правових актів уразі існування неузгодженості між підзаконними актами* [Електронний ресурс]: Лист Міністерства юстиції України від 30 січ. 2009 р. № Н-35267-18. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v3526323-09>.
7. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства юстиції України від 23 черв. 2010 р. № 1380/5. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v1380323-10>.
8. Корупційні ризики в діяльності державних службовців [Електронний ресурс]: Роз'яснення Міністерства юстиції України від 12 квіт. 2011 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0026323-11>.
9. *Бибило В. Н.* Проблемы юриспруденции: избранные труды / В. Н. Бибило. – Минск: Право и экономика, 2010. – 470 с.
10. *Барабаш Ю. Г.* Дискреційні повноваження вищих органів влади: правова природа та умови ефективного застосування / Ю. Г. Барабаш // Університетські наукові записки. – 2007. – № 4 (24). – С. 49–54.
11. *Барак А.* Судейское усмотрение / А. Барак – М.: НОРМА, 1999. – 376 с.
12. *Берченко Г. В.* Особливості застосування дискреційних правових норм / Г. В. Берченко // Проблеми законності: республік. міжвід. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2006. – Вип. 80. – С. 203–205.
13. *Білоусов Ю. В.* Поняття та ознаки дискреційних повноважень суду у цивільному процесі / Ю. В. Білоусов, М. Б. Рибчак // Університетські наукові записки. – 2007. – № 4 (24). – С. 100–108.
14. *Бонер А. Т.* Применение закона и судейское усмотрение / А. Т. Бонер // Сов. гос-во и право. – 1979. – № 6. – С. 35.
15. *Вапнярчук В. В.* Межі застосування судового розсуду в кримінальному провадженні [Електронний ресурс] / В. В. Вапнярчук // Теорія і практика правознавства. – 2014. – Вип. 1 (5). – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_1_28.

16. *Грошевий Ю. М.* Проблеми підвищення ефективності застосування норм кримінально-процесуального права / Ю. М. Грошевий // Унів. наук. зап. – 2008. – № 3 (27). – С. 276–281.
17. *Закурін М. К.* Дискреція – дія на власний розсуд. Поняття та прояв / М. К. Закурін // Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 4. – С. 17–24.
18. Конституционное право: словарь / Отв. ред. В. В. Маклаков. – М.: Юристь, 2001. – 559 с.
19. *Лузяненко М. Ф.* Оценочные понятия гражданского права: теоретико-правовой анализ и практика правоприменения: автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.03 / М. Ф. Лузяненко. – Екатеринбург, 2008. – 53 с.
20. *Москвич Л. М.* Організаційно-правові проблеми статусу суддів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 / Л. М. Москвич. – Х., 2003. – 20 с.
21. *Панасюк О.* Дискреційні повноваження суду в кримінальному судочинстві України: теоретичні аспекти / О. Панасюк // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – № 4. – С. 248–258.
22. *Папкова О. А.* Усмотрение суда / О. А. Папкова. – М.: Статут, 2005. – 413 с.
23. *Погорецький М. А.* Власний розсуд у сучасному кримінальному процесі України / М. А. Погорецький // Засади кримінального судочинства та їх реалізація в законотворчій і правозастосовній діяльності: тези доп. та повідомл. наук. – практ. конф. (Київ, 3 квіт. 2009 р.). Вид. присвяч. пам'яті проф. А. Я. Дубинського. – К.: Атіка, 2009. – С. 340–345.
24. *Рарог А. И.* Понятие, основание, признаки и значение судейского усмотрения в уголовном праве / А. И. Рарог, Ю. В. Грачева // Государство и право. – 2001. – № 11. – С. 90–98.
25. *Рісний М. Б.* Правозастосувальний розсуд: до характеристики підстав / М. Б. Рісний // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2003. – № 4 (35). – С. 36.
26. *Рогач О. Я.* Проблема суддівського розсуду в сучасній практиці правозастосування / О. Я. Рогач // Бюл. М-ва юстиції України. – 2010. – № 3 (101). – С. 92–93.
27. *Тітко І. А.* Оцінні поняття у кримінально-процесуальному праві України: монографія / І. А. Тітко. – Х.: Право, 2010. – 216 с.
28. *Хім'як Ю.* Оціночні кримінально-правові поняття та вимога визначеності закону у рішеннях Європейського суду з прав людини / Ю. Хім'як // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2011. – № 2. – С. 65–70.
29. Юридична енциклопедія. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1999. – Т. 2. – 741 с.

Petrova A. Discretionary powers of a judge in criminal proceedings as one of the types of corruption risks in the judicial system of Ukraine

The article considers one of the types of corruption risks of the judicial system of Ukraine, namely the availability of discretionary powers of judges, that is, the ability to act on their own, which creates the conditions for the commission of corruption offenses. Particular attention is paid to the grounds and limits of the use of judicial discretion in criminal proceedings, ways to overcome this problem and to improve the norms of the current legislation. The author established that for whatever reason, judicial discretion may arise, the decision must always be lawful, justified and motivated. It is defined that the judicial discretion will perform a positive role and will correspond to the democratic principles of judicial proceedings, when it will be limited not only by the law (the norms of the Constitution, but also procedural legislation, which establish guarantees for the protection of human rights), but also by explanation (interpretation) of these norms by competent authority (acts of the Constitutional Court of Ukraine, decrees of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine, explanations and letters of higher courts, ministries, etc.), the justification for the chosen court decision by the totality of the evidence in the case (the facts of the case), the purpose and objectives of the proceedings, interests of society and the state, the requirements of justice, validity and comprehensive, complete and objective investigation of the circumstances of criminal proceedings, and by judicial practice.

Keywords: *corruption risk, discretionary powers, judicial system of Ukraine, judges, rounds, border.*

Стаття надійшла до редакції журналу 12.03.2017 р.